

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Organul oficial al asociației institutelor financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu

Apare odată pe săptămână.

Redacțiunea și administrațiunea: Sibiu, Strada Bayer Nr. 1-3.

Abonamentul pe an: în țară: pentru autorități, bănci și întreprinderi Lei 500—; pentru particulari Lei 400—; pentru cooperative, funcționari publici, de bancă și comerciali Lei 300—. În străinătate Lei 800—. Taxa pentru inserțiuni: de fiecare □ cm. Lei 6—

Director: **Constantin Popp.**

Redactor: **Dr. Mihai Veliciu.**

Sumarul:

Noua lege a concordatului preventiv. — Stabilizare și bilanț. — John D. Rockefeller. — A XI-a scrisoare către pluggari. — *Cronică:* Un jubileu. Încesările tezaurului pe Octombrie. — Prospect de emisiune.

Noua lege a concordatului preventiv.

(Observațiuni critice).

(Urmare).

Vom arăta în cele ce urmează greșelile și omisiunile de fond și de procedură mai însemnate ale legii concordatului preventiv, relevând însă totodată și părțile ei cele bune.

În esență instituția concordatului preventiv este o formă de lichidare a patrimoniului debitorului insolvent ca și falimentul. Deosebirea este, că lichidarea în concordat se face cu participarea debitorului și scopul este salvarea onoarei și existenței economice a debitorului, adică este o lichidare benevolă și quasi-contractuală, pe când falimentul lichidează averea falitului fără ingerința acestuia și fără considerare la cinstea și existența falitului, cari sunt grav compromise prin deschiderea falimentului.

Procedura de concordat având de scop principal lichidarea patrimoniului debitorului, datorită primordială a legiuitorului este de a stabili în lege cele mai eficace măsuri de control și supraveghere întru conservarea patrimoniului și cele mai drastice sancțiuni întru împiedicarea eludării — creditorilor.

Putem afirma, că legea ce tratăm nu a găsit cele mai potrivite soluții pentru atingerea scopurilor menționate.

Printre condițiunile legale ce se cer pentru introducerea cererii de concordat

legea a uitat să indice *încetarea plășilor*, așa cum a făcut concordatul forțat în afară de faliment fost în vigoare în Ardeal. Aceasta este o gravă omisiune și din punct de vedere principial, pentru că scopul concordatului fiind prevenirea falimentului, necesitatea concludentă a acestei preveniri numai după încetarea plășilor, adică după intrarea în insolvență devine actuală. Câtă vreme debitorul satisface punctual obligațiunilor sale de plată, nu există pericol de faliment, prin urmare nici de concordat nu este lipsă, pentru a evita falimentul. După rațiunea legii noi debitorul poate cere deschiderea procedurii de concordat și înainte de încetarea plășilor, lărgindu-se astfel terenul de aplicație a concordatului, ceea ce va da ansă la mulți comercianți de reacredință de a abuza de această instituție, care având caracter excepțional, aplicarea ei ar trebui restrânsă după posibilitate și nu lărgită.

În concordatul forțat ardelean atât comercianții, cât și necomercianții puteau cere concordatul, noua lege însă acordă acest drept numai comercianților. Autorul legii s'a inspirat de legislația vechiului Regat, unde atât moratorul, cât și falimentul erau instituțiuni de drept rezervate exclusiv comercianților. Legiuitorul însă a comis o eroare de unificare legislativă, neținând cont de legile provinciilor alipite, (Ardeal și Bucovina) unde falimentul se poate deschide și contra debitorilor cari nu fac comerț. Era necesar deci ca aici și necomercianții să poată beneficia de concordatul preventiv pentru evitarea falimentului. Legea prin reglementarea dată a făcut nedreptate categoriilor de necomercianți, îndeosebi agricultorilor și

profesiunilor intelectuale, egalizând aceste categorii cu acele din vechiul Regat prin confiscarea de drepturi avute anterior.

Atenuarea acestei greșeli legislative o constituie numai faptul, că contra comercianților se declară în cazuri rari falimentul, deci și cazurile aplicării concordatului preventiv sunt mai rare.

Aprobăm însă fixarea cotei minimale de 50% și a termenului maxim de plată de trei ani. Unii autori nu află de norocoasă nici aceasta inovație pe motivul, că fixarea cotei minimale și a termenului de plată ar fi chestiuni de fapt, pe cari justiția trebuie să le soluționeze în mod echitabil din caz în caz, ținând cont de împrejurările economice reale ale debitorului și de interesele creditorilor.*) Noi credem însă că prin această măsură s'au suprimat multe abuzuri ce se făceau în Ardeal cu concordatele preventive, făcându-se de multe ori oferte ridicole de 20—25% și termene de plată de 4—6 ani, — și reducând astfel aproape la zero avantajile concordatului cu privire la creditori. Este adevărat, că legea nouă face inaccesibil concordatul preventiv pentru acei comercianți, cari fără de vina lor, și-au pierdut mai mult de 50% din patrimoniul lor. Nu mai puțin este adevărat însă, că din punctul de vedere al creditului public și al economiei naționale, acești comercianți — de multe ori jertfe a propriei lor nedibăcii și neprevederi, — nu prezintă prea mare pierdere economică, și că din acest punct de vedere numai acei comercianți merită sprijinul legii și readucerea în concurența economiei naționale productive, cari păstrându-și cel puțin 50% din avutul lor, fac dovada, că reprezintă o reală forță și viabilitate economică.

Pentru fixarea cotei minimale și a termenului maxim de plată însă nu a fost nevoie să se legifereze o nouă lege, căci ordonanța concordatului forțat ardelean a autorizat pe ministrul de justiție ca împreună cu acel de comerț și industrie să aducă această inovație, dacă va fi lipsă, pe cale de ordonanță.

Este pe deaîntregul greșit sistemul adoptat de lege cu privire la controlul și supravegherea comercianților în decursul procedurii de concordat. Logie

era, ca acest control să fie exercitat în mod colectiv de către creditori, cari sunt direct interesați, ca procedura de concordat să ducă la bun sfârșit. Legiuitorul nostru însă a pus acest control exclusiv în sarcina justiției — cu excluderea totală a ingerinței și participării creditorilor, — judecătorul delegat având atribuțiunea nu numai de-a supraveghia pe comerciant, dar și de-a încasa banii rezultați din continuarea comerțului și a-i depune pe numele și răspunderea sa la administrațiile financiare.

Atribuțiunea aceasta este absolut incompatibilă cu misiunea sublimă a justiției, care este de-a împărți dreptatea prin restabilirea echilibrului dintre interesele particulare și nu de a păzi pe comercianți în exercițiul comerțului lor și a lăsa ca slujitorii dreptății să se degradeze la rolul de încasatori comerciali. Manipularea de sume mari înseamnă apoi o continuă tentațiune și periclitare pentru cinstea și sobrietatea judecătorului. Așară de aceste considerațiuni judecătorul nici nu-și va putea îndeplini misiunea în mod îndestulitor, pentru că nu dispune nici de cunoștințele practice necesare, și pentru că nici nu va avea timpul fizic necesar să exercite efectiv controlul, decât doar cu prețul neglijării agendelor împreunate cu oficiul lui de judecător, deci în detrimentul justiției. Prin urmare, pentru ca sistemul legii să aducă baremi în parte rezultate dorite va trebui ca statul să creeze pe lângă tribunale mai multe posturi noi de judecători, cari să nu aibe altă ocupație decât cea prevăzută de lege pentru judecătorii delegați în procedurile de concordate preventive. Numărul acestor judecători va varia după mărimea și importanța centrelor comerciale. Ne îndoiim însă că statul în situația critică financiară de azi, când nu-și poate plăti punctual nici pe funcționarii săi, își va putea permite luxul de a susține magistrați pentru supravegherea comercianților concordatari. Rezultatul va fi prin urmare, că sau instituția concordatului va suferi, sau mersul justiției se va încetini și mai mult. O altă urmare neplăcută a acestui sistem va fi, că dacă comerciantul pe lângă controlul problematic al judecătorului delegat va eluda pe creditori, dosindu-și o parte din avere, bănuelile vor cădea asupra judecătorului și prin el asupra justiției întregi.

*) A se vedea Concordatul preventiv (drept comparat) de Dr. Iustin E. Anca, Editura „Ardealul”, Cluj 1929.

Legiuitorului făcea mai bine, dacă controlul încredința colectivității creditorilor, cari l-ar fi exercitat prin un organ reprezentativ și eventual cu ajutorul Asociației creditorilor, care în memoriul, ce a înaintat ministerului în vederea reintroducerii concordatului forțat, a cerut pentru sine acest rol.

(Va urma).

Dr. Ioachim Tolciu, avocat
în Cluj.

Stabilizare și bilanț.

Repercursiunile stabilizării monetare asupra întreprinderilor economice private.

De Petre Porușiu, prof. univ.
(Urmare).

9. Bilanțul revalorizat.

A) Activele.

Dat fiind că bilanțul aur este în mod practic irealizabil, câtă vreme există cursul forțat al monetei hârtie, unii s'au gândit la reevaluarea activelor în moneta hârtie cu curs forțat, spre a ajunge măcar pe această cale la echilibrul real al bilanțului; revizuirea în acest chip ar da soluțiunea juridică, ca inventarul și bilanțul să arate într'adevăr valoarea pe ziua înscrierii, a lucrurilor trecute în ele; cod. com. rom. art. 24, cod com. trans. art. 28 și 199. Din punctul de vedere matematic nu ar fi deosebitre între acest bilanț și bilanțul aur, decât într'atât, că bilanțul aur reduce toate posturile la valoarea aur, câtă vreme celălalt mărește cifrele la echivalentul în moneta hârtie. Sub raport contabil, bilanțul reevaluat în moneta hârtie este mai ușor de redactat, fiindcă nu necesită conversiunea creanțelor și datorțiilor, în afară de acelea stipulate în moneta forte. Ne-am lovi însă de dificultăți, când am voi să comparăm rezultatele alor două exerciții și cursul Leului ar fi variat. Pentru acest motiv sistemul reevaluării în moneta hârtie, pe cursul zilei de încheiere a bilanțului, deși juridicește deplin îndreptățit și matematicește tot atât de exact ca și bilanțul aur, nu a fost consacrat.

Valorizarea bilanțului, astfel cum o concepe teoria și a fost pusă în practică de către unii legiuitori, cuprinde mai mult decât conversiunea în moneta aur, sau moneta hârtie socotită pe cursul zilei încheierii; ea ține seamă și de acele împrejurări cari modifică valoarea — prețul — lucrurilor, fără a-și găsi expresiunea în simpla conversiune. Acest fel de valorizare presupune însă, spre a putea fi efectuat în mod public și oficial, o moneta legală stabilă, stabilizată. În principiu nu e exclusă valorizarea nici pe lângă

o moneta de calculație, dar în cazul acesta ar urma că după redactarea bilanțului revalorizat, toate contările și încheierile viitoare să fie făcute în aceeași moneta. (Kuncz, op cit. p. 16). Nu importă valoarea aur a monetei stabilizate în raport cu aceea antibelică. Mărimea etalonului este chestiune de tehnică financiară, care trebuie să țină samă de anumite considerațiuni economice. Valorizarea bilanțului e independentă de ea, căci interesează invariabilitatea și nu mărimea instrumentului de măsurat. De fapt unele țări cu moneta depreciață au recurs la etaloane noi, cum a fost cazul în Belgia, Polonia, Austria, Ungaria și Germania; altele ca Franța și noi ne-am menținut Francul și Leul devalorizat — stabilizat „de lege” la cursul zilei — ca unitate monetară. În Germania ordonanța privitoare la contabilitatea în aur (Goldbilanzverordnung din 28 Dec. 1923) a fost dată înainte de introducerea mărcii aur ca moneta legală, însă marca aur moneta de calculație și marca aur moneta legală aveau aceeași valoare aur $\frac{10}{12}$ dolar).

Din cauza, că valorizarea tinde la restabilirea echilibrului bilanciar, ea nu poate fi o simplă operațiune matematică, ci una economică, foarte complexă. Va trebui să examinăm în parte și cu atențiune fiecare cont și să găsim pentru fiecare în parte soluțiunea potrivită. Cunoscând repercursiunile instabilității monetare asupra diferitelor conturi, vom concluda că valorizarea va trebui să se extindă asupra bunurilor materiale și imateriale, cu excluderea creanțelor și a datorțiilor. Creanțele și datorțiile, în afară de cazul când au fost stipulate în mod expres în moneta forte, sau când s'ar prevedea prin lege reevaluarea lor, — întocmai ca la bilanțul aur — nu le vom revaloriza, pentru că nu este întreprindere care să nu-și fi pierdut o parte însemnată a activului ei prin inflațiune și dacă am revaloriza și datorțiile, desigur toate aceste întreprinderi ar apărea complet ruinate. Unele state ca s. e. Germania — prin legea din 16 Iulie 1925 (Gesetz über die Aufwertung von Hypotheken und anderen Ansprüchen) — au admis în mod excepțional revalorizarea parțială a unor creanțe, chiar dacă acestea au fost achitate, în epoca de depreciere vertiginosă a mărcii; această măsură era un corectiv pentru nedreptatea ce au suferit-o creditorii prin deprecierea mărcii; un proiect de lege similar a fost prezentat în Ungaria în anul 1927 (törvényjavaslat egyes magánjogi pénztartozások átértékeléséről).

Având odată stabilit principial că revalorizarea, ca și conversiunea în aur, trebuie limitată la bunurile materiale și imateriale, putem grupa posturile de bilanț supuse operațiunii de revalo-

rizare în următoarele trei categorii: 1. imobilizări, 2. participațiuni și 3. valori realizabile. Prin imobilizări înțelegem, — făcând aplicațiunea corectă a celor expuse la considerațiunile generale asupra instabilității monetare, — terenurile, clădirile, instalațiunile, mobilierul, materialele — ca bunuri materiale și vadul comercial, cheltuielile de fondare, concesiunile, brevetele, licențele și mărcile de fabricație sau comerț — ca bunuri imateriale; prin participațiuni numai interesele în calitate de coproprietar, asociat sau acționar și în fine prin active realizabile numai mărfurile. De sine înțeles și aici se pune întrebarea, în ce chip se va exprima la contra-partida pasivă rezultatul revalorizării activelor.

Cât privește imobilizările, la bilanțul aur am luat ca bază prețul de cost. Acelaș principiu trebuie să-l observăm și aici, cu mențiunea că acest preț nu poate fi depășit și că el va trebui chiar scăzut, oridecâteori prețul de cost a fost exagerat sau valoarea lucrului s'a diminuat. Bine înțeles acel preț va fi exprimat în noua monedă sau în monedă stabilizată. Prin această măsură se intenționează eliminarea valorizării, calculată asupra prețului mijlociu, superior prețului de cost, și eliminarea valorizării la prețul actual — sau de înlocuire — care profită de plus-valuta reală. S'ar putea însă întâmpla ca prețul de cost exprimat în valută forte sau stabilizată să depășească valoarea actuală a lucrului; în acest caz este aplicabilă regula a doua, că prețul de cost va trebui scăzut potrivit. Această ipoteză demonstrează și deosebirea dintre bilanțul aur și bilanțul revalorizat; la bilanțul aur este posibilă o supra-evaluare prin aplicarea rigidă a coeficientului de depreciere, îndeosebi când la amortizările din trecut nu s'a ținut samă de deprecierea monetei, sau când în urma inflațiunii s'a produs o scădere generală a prețurilor, cum e cazul la imobile.

În legislația și literatura germană chestiunea a fost formulată în modul următor: „Der bei der Aufstellung der Goldbilanzen zu berücksichtigende neue Gesichtspunkt liegt, wie vielfach im Schrifttum verkannt wird, nicht in der Aufstellung neuer Bewertungsgrundsätze, sondern lediglich darin, dass an die Stelle des untauglich gewordenen Papiermarkwertmessers ein neuer Wertmesser nach Massgabe des § 1, Abs. 2 Goldbilanzverordnung (GBVO.) in Verbindung mit §. 1 Durchführungsverordnung (DVO.) gesetzt wird. Es kommt mithin, für die Bewertung der Vermögensgegenstände grundsätzlich §. 40 Handelsgesetzbuch (HGB.) in Betracht, wonach bei der Aufstellung des Inventars und der Bilanz sämtliche Vermögensgegenstände und Schulden nach dem Werte anzugeben sind, der ihnen in dem Zeitpunkt beizulegen ist,

für welchen die Aufstellung stattfindet. Zweifelhafte Forderungen sind nach ihrem wahrscheinlichen Wert anzusetzen, uneinbringliche Forderungen abzuschreiben“. (R. Rosendorff, Goldbilanzierungsgesetz, 1924, p. 29). În Germania s'a procedat la o nouă evaluare în mărei aur pe baza valorii actuale la data bilanțului; „Goldbilanz“-ul german se identifică ca noțiune cu aceea ce am înțeles noi prin bilanț revalorizat. Modul de evaluare al „Goldbilanzverordnung“-ului, deși perfect logic prin trimiterea la regulile codului comercial, nu înlătură însă primejdia supra-evaluării, care este iminentă din cauza etalonului nou, netrecut încă în conștiința publică. În cazul când l-am admite „de lege ferenda“ și la noi, ar trebui să ne îngrijim de cautele potrivite pentru preîntâmpinarea abuzurilor. De fapt codurile noastre comerciale dispun analog articolului 40 al codului com. germ. (HGB). Cod. com. rom. art. 24: „Toate efectele și datorile active trebuiesc evaluate în inventariu și bilanț după prețul curent la epoca facerii inventarului. Datoriile active greu de încasat sau îndoioase se vor prețui după probabilitate; creanțele ce nu se pot încasa se vor înscrie numai pentru memorie“. Cod. com. trans art. 28: „La întocmirea inventarului și a bilanțului bunurile și creanțele vor fi socotite în valoarea lor probabilă, iar cele neîncasabile se vor neglija“. Cod. com. trans. art. 199: „La întocmirea bilanțului vor servi de directivă următoarele: 1. averea societății va fi trecută cu valoarea ce fiecare obiect are în ultima zi a anului de exercițiu al întreprinderii; 2. titlurile, cari au un anumit curs vor fi trecute cel mult după cursul ce au în ultima zi a anului de exercițiu al întreprinderii; 3. din cheltuielile primei organizări se va înscrie la debit numai atât, cât revine celui an de exercițiu al întreprinderii, după ce s'a împărțit pe cel mult cinci ani; 4. capitalul social fundamental și fondul de rezervă ce eventual ar exista se va înscrie la credit; 5. creanțele dubioase se vor prețui după valoarea lor probabilă, cele ce nu se pot încasa se vor neglija“.

(„Revista juridică“)

(Va urma)

John D. Rockefeller după R. Lewinsohn de Drempet-Cluj.

(Urmare).

Ca și în 1892 în aparență fu disolvat trustul. Societățile din care este format, și-au reprimit hârțile de valoare, în realitate însă lucrau ca și mai înainte. Dealtcum, efectele morale ale acestor sentințe scăzu foarte mult căci Roosevelt, care provocase această campanie dispăruse de mult de pe arena politică. Succesorul său Taft se ocupă prea puțin de legea contra trustului și privi aceasta ca inexecutabilă. Ostilitatea popu-

laflunei în contra trustului scăzu deasemenea. Rockefeller pentru a le dovedi că nu este un capitalist egoist și nu vrea decât binele concetătenilor săi, făcu niște fundațiuni de cari nu se mai pomeniră. Astfel din omul cel mai scârbit se transformă în fața opiniei publice ca cel mai milos și binefăcător om.

Când electricitatea înlocui definitiv petrolul la iluminat se părea că o mare criză amenință trustul. Noroc că apărură mașini cari măriră încă consumația petrolului. Producțiunea mondială creșcu din 1895 la 1925 înzecit, 140,000.000 de tone obținute într'un an, abea ajungea pentru consumația anuală.

Standard Oil Company ținu în mână regularea consumației, atât în Europa, cât și în coloniile cele mai îndepărtate. Fondă o filială în Germania (Deutsch-Amerikanische Petroleum A. G.) procurându-și un monopol de vânzare nelimitată. Se instală în România și Austro-Ungaria și până la începutul secolului al 20-lea nu mai rămase decât Caucazul unde nu avea filială și care îi putea face concurență.

Trustul lui Rockefeller atacat în interiorul granițelor este protejat în afară, căci interesele naționale erau în joc, câte odată chestiunea aceasta a petrolului nu era decât un pretext de-a ajuta să triumfeze alte forțe. Astfel trustul lui Rockefeller deveni pivotul politicii mondiale. N'ar fi putut juca acest rol, dacă n'ar fi apărut un concurent care să-l jeneză. Ori cât de puternică și unică în felul ei ar fi fost opera lui J. D. Rockefeller, cu toate dimensiunile ei gigantice ce avea totuși n'a putut să-și asigure monopolul mondial al acestei surse de energii. Chiar în epoca când Standard Oil părea mai inatacabil, se fondă o întreprindere de petrol care după o existență de 30 de ani deveni rivala cea mai periculoasă.

Este Royal-Dutch-Shell, trustul european.

Meritul acestui trust european se revine în particular holandezului H. W. A. Deterding, directorul general al societății Royal Dutch, Deterding își mări societatea într'altfel decât Rockefeller. Până când Rockefeller întrebuițea cele mai brutale metode ducând o luptă continuă în contra statului, acesta a știut a nu rezista de loc, ci a se lăsa dus de torent.

Societatea antercedentă a lui Royal Dutch a fost Koninklyke Nederlandsche Petroleum Maatschappij, care fu fondată în 1890. Nu era decât o întreprindere de mică importanță când Deterding veni în fruntea ei. El căută în primul rând să intre în relații cu „Bnito“ societatea lui Rothschild din Paris și care avea concesiunea terenurilor celor mai bogate din Rusia. Intră pe urmă în legătură cu o societate engleză de transporturi maritime, Shell Transport and Trading Company. Căuta pe toate terenurile să se organizeze, dar ori cât făcea, Standard Oil avea 20 ani de existență și experiență înaintea ei. Așa își asigură prin o rară abilitate terenurile bogate în petrol și cari nu erau departe de mare, pentru transport. Consumațiunea mondială din zi în zi crescândă permitea tinerei societăți care făcea eforturi mari pentru a se desvolta, să-și afle ușor comandanții de cari avea lipsă. Capitalul investit era în mare parte olandez și cu toată preponderența

financiară a marilor acționari olandezi din societate, influența politiceii puternice engleze se simțea din ce în ce mai mult în Royal-Dutch-Shell.

Astfel puseră mâna pe terenuri din coloniile engleze, din România în 1906, din Rusia în 1910 și doi ani mai în urmă pe posesiunile mari a lui Rothschild. Se mai înfipseră în Egipt și Germania, unde Standard Oil avea întreaga piață și după ce avură terenuri suficiente în Europa trecură în America de Nord și America Centrală unde Rockefeller era mai tare. Rockefeller era foarte prudent în ceea ce privea cumpărările de terenuri petrolifere așa că concurența europeană a putut ușor pune mâne pe terenuri din Panama, Venezuela și California și chiar a le reuși, ca o importantă societate, Mexican Eagle Co., să se atașeze la Royal Dutch.

Și de fapt Standard Oil se simțea jenată, deși într'nceput cine știe ce concurență nu-i făcea. Dealtcum în dosul lui Royal-Dutch-Shell nu erau numai capitaliști mari cari nu se lăsau intimidaiți dar era însași Anglia. Anglia, contrar guvernului dela Washington, conducea de câțiva ani o politică ca să-i zicem petroliferă, și susținea fără rezerve, ca de obicei, avant-garda economică. Astfel guvernul englez se interesa de terenurile petrolifere din Persia unde investi un mare capital, precum investi și în grupa Royal Dutch-Shell și în general se interesă în toate întreprinderile petrolifere.

Societatea Standard, care era marea furnizoare de petrol, care furniza fără nici o rezervă industriei de automobile, care creștea pe zi ce mergea, marinei de războiu, etc., se văzu deodată cu producțiunea pușurilor ei scăzută, în timp ce ale societății engleze, furnizau din greu. De aci, pentru a mai putea face față marelui cereri îi trebuia să sape pușuri noi cari o costau mult.

Americanii își dădură seama de situația în care se aflau și concurența angajată nu mai fu ca altădată în vederea debușeurilor ei direct pentru a cuceri terenurile petrolifere.

În primăvara anului 1920 la conferința dela San Remo, Anglia era să ajungă în stăpânirea celei mai mari părți din teritoriile petrolifere din Asia mică, din Mosul și a întregii producțiuni din Mesopotamia. Mellon, secretarul de stat al Americii adresă de îndată Londrei protestări energice în urma cărora alte două conferințe se întruniră la Lausanne fără a se putea soluționa definitiv. Singurul succes a fost, ca să nu se mai zică „petrol“, adevăc conferința în vederea împărțirii petrolului, ci a „teritoriilor“.

Partagiul acesta era foarte încurcat și greu de tranșat, deaceea se hotărâră a o supune Societății Națunilor. Societatea Națunilor o declară în favoarea Angliei, ceea ce nemulțumii America și provocă protestări energice din partea Turciei.

Pentru terenurile din Caucaz încă se dă o mare luptă. Capitaliștii englezi aveau o supremație asupra capitalurilor franco-ruse, în urma cumpărării de către societatea Royal-Dutch-Shell a proprietății franceze a lui Rothschild în anul 1912. În urma revoluției bolșevice, toate terenurile petrolifere din Caucaz au fost declarate de bunuri naționale și U. R. S. S. refuză energie până în prezent a le ceda măcar sub formă de conce-

siune. Frica inspirată de bolșevism n'a împiedecat Societatea Standard Oil Company, care înainte de războiu n'avea nici un interes imediat în Caucaz, de a cumpăra în 1920 într-o ocaziune favorabilă, vechile proprietăți din Baku, ale familiei rusosuedeze Nobel. Americanii s'au asigurat astfel, cu toate că aceste titluri de proprietate și toate drepturile ei nu sunt pentru un moment actuale și cine știe ce vor mai fi cu ele. În același timp i-a reușit lui Standard Oil Company să încheie un contract cu U. R. S. S. pentru furnituri de petrol din Baku, pe care le cumpără pe lângă toate protestările concurenței engleze.

Între timp John D. Rockefeller atinse etatea de aproape 90 ani. Bătrânul care a provocat și a dat naștere trustului care azi îmbrățișează, agită lumea întregă azi nu mai contează. Din încarnarea acestui mare geniu de afaceri numai umbra a mai rămas, numai opera lui mai trăiește în epoca sa.

O mulțime de acte de binefacere a făcut în decursul vieții sale John D. Rockefeller, timp cât era în fruntea puternicului trust. Chiar și inamicii lui îl recunosc că a fost cel mai filantrop om din lume, ajuns la bogăție. Încea înainte de 1890 a organiza fundațiuni de tot felul. În 1908 fundațiunile l-au costat peste 100 milioane dolari din care majoritatea pentru instituțiuni de educație și instituțiuni științifice. În afară de aceasta sumă alocă și 15 milioane dolari pentru biserică și misiuni. După ultima statistică se avaluează în total la 575 milioane dolari totalitatea sumelor donate.

De a evalua averea sa actuală este lucru imposibil. Declarațiunile de impozit, cari sunt publice în America, nu dau situaținea clară a averii lui mai ales că acțiunile lui dela Standard Oil sunt puse pe numele fiului său pentru a evita astfel plățirea impozitului de transmisiune. Date precise asupra averii lui se știu: 500.000 dolari în 1865, 5 milioane dolari în 1875 și 100 milioane de dolari în 1890.

Căsătoria care a încheiat o Rockefeller ca tânăr comerciant a durat 50 de ani. A avut patru fiice și un fecior. O fată îi muri mică, iar celelalte se măritară după băieți de milionari și profesori distinși. Singurul lui băiat, John D. Rockefeller junior, moșteni dela tatăl său inima lui nobilă care se exteriorizează des în diferite ocaziuni. Spre desiluzia tatălui său n'a moștenit dela acesta genul de întreprinzător. Bătrânul a dat fiului său ocaziuni nenumărate de a ajunge pe tronul „regelui de petrol” dar fiul totuși nu ocupă în Oil Trust, decât situația la care îi dă drept pachetul de titluri ce le are dela tatăl său. Și azi direcțiunea lui Standard Oil e în alte mâini de când s'a retras bătrânul John D. Rockefeller din afaceri.

A XI-a scrisoare către plugari.

Sâmbătă, 2 Noembrie 1929.

Spre industrializarea agricolă!

Anul acesta se socotește că vom exporta pe puțin 120 000 vagoane de orz și poate tot cam atâta porumb.

„Orz și porumb”!... Iată ce pleacă din țară peste „nouă mări și nouă țări”!

Ce face cu el cei care-l cumpără? Ingrașă porci și boi și păsări — și vând și ei, dar vând: carne, untură, ouă, șunci, brânzeturi.

De ce n'am face noi treaba aceasta? De ce să încercăm trenurile cu nutrețuri, și nu cu vite îngrașate?

la gândiți-vă ce de câștiguri am avea:

Odată transportul scăzut — că e mai ușor să duci vita decât nutrețul ei de pe luni și ani de zile.

Apoi în țară ar putea trăi două rânduri de oameni: unii, cei cari cultivă orzul și porumbul — și alții, cei care îl cumpără ca să crească și să ingrașe animalele.

În sfârșit: gunoiul care ingrașe pământul — și fânețurile cari vin la rotația agriculturii ca să dreagă pământul.

la închipuiți-vă că mergem și mai departe: în loc să exportăm vite vii, le tăiem aici în țară în mari abatoare — și exportăm numai carnea.

Atunci economia la transport e și mai mare; iar pentru prelucrarea rămășițelor nasc o mulțime de meserii sau industrii: tăbăcăria (pentru piei), șuncăria, cârnăjăria, lăptăriile — brânzeturile — postăvărit, fabrici de coarde (din mațe), de piepteni (din oase) și câte și mai câte...

Pretutindeni, țările de agricultură mărunță țărănească nu-și mai pun nădejdea și viitorul în export de cereale; ei: în export de animale și fabricate de produse animale.

Astfel sunt: Danemarea, Olanda, Elveția, Suedia, Franța, Polonia, Jugo-Slavia, Bulgaria...

Numai noi am rămas la... orz și porumb!

Danemarea e o țară agricolă ca și noi. E de 7 ori mai mică în întindere, hrănește o populație odată și jumătate mai deasă pe kmp., (ei 80 locuitori — noi 59), exportă pe fiecare an în total de 70 miliarde Lei. Din acest export trei sferturi vine din agricultura ei, iar un sfert din industrie. Din agricultură numai 2% e export de cereale și de plante (adecă așa cum le dă pământul) 8% animale vii, iar restul 90% e export de carne, lăpturi, ouă — adecă de fabricate agricole.

Într'acolo trebuie să mergem și noi. Nu mai merge ca altădată, înainte de războiu, numai culturi întinse de cereale și cu disprețul creșterii animalelor.

Pe atunci pământul era împărțit în mari moști cari puteau cultiva suprafețele întinse cu cereale alese și curate, cu brațe și vite țărănești plățite cu prețuri mici.

Astăzi pământul este împărțit în bucăți mărunte (preo 4 părți din 5 ale țării), prețul muncii s'a ridicat — și încă se va mai ridica — și concurența americană ne alungă de pe piețe grăul nostru, măcar că e de o calitate neîntrecută.

Trebuie să ne silim a produce și cereale — mult și bun — dar cât privește exportul, va trebui să ne îndreptăm și noi acolo unde s'au îndreptat gospodăriile mici țărănești din alte părți: creșterea de vite, cu care se ingrașe pământul ca să rodească mai mult — care hrănesc bogat gospodăria plugarului și care îi pot pune banul în mână în tot timpul anului: primăvara miel, vara lapte — lână — ouă, iarna vișel și așa mai departe.

Cultura de cereale pe cât îngăduie noua proprietate țărănească poate prinde și ea un avânt mai mare ca astăzi.

Orzul și porumbul care prisosește plugarului n'ar mai rătați din obor în obor cerșind un preț mai omenos — și n'ar da buzna în porturi jinduind să-i vie rândul la încărcat în corăbii...

Ar fi pe dată cumpărat dela magazine de țaranul care nu are pământ, dar crește porci de îngrășat, ori vaci de lapte, ori găini de ouat. Și din orz ajunge lapte, din lapte brânză — ca la fabrică.

Nu este fabrică mai minunată ca stomacul vitei: azi grăunțe, iar deseară: lapte, ori carne, ori ouă, ori păr, ori lână, ori fulgi și alte minunății ale Domnului.

Astfel agricultura câmpului se împlinește cu fabrica din corpul animalelor, care formează începutul industrializării agricole.

Pe lângă stomacul animalelor vin de se așează alte fabrici și ateliere: de unt și tot felul de brânzeturi, șuncării, cârnățării, pielării, tăbăcării, fabricii de coarde, de piepteni.

Industrializarea agriculturii trece și în alte ramuri: din poame — marmelade și beuturi; din sfecele — zahăr; din cartofi și porumb stricat: spirt; și așa mai departe.

Iată încotro — trebuie să mergem.

Firește înainte de toate, trebuie asigurată desfacerea.

Avem vite așa de frumoase în Banat, Ardeal și Bucovina — chiar și în Băsarabia. Odată Austro-Ungaria (cu cele trei mari piețe: Viena, Praga, Budapesta) se hrăneau cu vite grase din părțile noastre; iar crescătorii deveneau zi cu zi mai chtiaburi.

Așa a fost și în Oltenia cu crescătorii de porci, până când Ungurii ne-au închis vămile. Azi această bogăție este în scădere, pentru că ni s'au tăiat piețele. Trebuie să le câștigăm din nou.

Lupta este foarte grea, deoarece s'a trezit în fiecare țară dorința de a-și ajuta pe proprii ei crescători. În acest scop se împiedecă să intre carnea din afară, prin taxe mari la vamă, silind populația orașelor să mănânce carnea scumpă numai pentru a încuraja creșterea vitelor din lăuntru țării. Așa e la Viena, așa e la Praga, în Germania, etc.

Există însă și alte piețe mari de desfacere unde poate pătrunde carnea vitelor noastre, care e căutată ca fiind mai gustoasă și mai ieftină.

În Anglia, de pildă, se consumă pe an vreo 150.000 de vagoane de carne, adică vreo 60 kgr. de cap de om (la noi, una peste alta abia 20 kgr. de om pe an). Anglia aduce carnea câte 20—25 zile pe mare din Argentina și Australia — pe când dela noi drumul e mult mai scurt. Suntem în toameală cu mai multe din aceste țări cu piețe mari de desfacere. Dar o piață mare trebuie să devle și piața românească. La noi se consumă foarte puțină carne și prea puțin lapte. Și în măsura în care se ridică averea și starea culturală a cetățenilor — devine mai bogat și tratul lor.

Tot astfel trebuie asigurată și piața laptelui și brânzeturilor, a pieților și celorlalte.

În schimb ouăle din țară sunt foarte mult căutate.

Vecina noastră Polonia exportă 60.000—65.000 de vagoane de ouă pe an. Ce na'm putea face noi.

Dar asigurarea pieței de desfacere și a prețului nu atârnă numai de sânguința Statului; ci

foarte mult de: calitatea mărfii și de condițiile de transportare a ei.

Străinii cer calitate bună și statornică. Ei nu consumă carnea de vită bătrână, slabă și bătută; și cer ca mărfii pe care i-o dai azi, să i-o dai la fel și mâine și poimăine. Deasemenea negustorul străin cere mărfii „standardizată”, adică așezată pe calități: ouăle dintr'o cutie la fel de mari, fructele deasemenea; apoi să fie bine și frumos ambalată, adică împachetată și așezată în hârtiute și mărunțișuri ca să nu se strice, ori în ghiață, după-cum e socoteala.

Asta însemnează că atât producătorul, cât și negustorul din țară trebuie să învețe bine meseria, ca să i se cumpere mărfii. De curând am început să exportăm struguri în Polonia. Cine a știut să-i împacheteze bine, i-a vândut cu preț mare, cine nu, a avut pagube.

Trebuie să facem școală după gustul străinilor cari cumpără.

Numai anumite neamuri de animale — adică rase de animale trebuie să creștem într'un colț de țară — nu tot felul de amestecături.

Trebuie aleasă vaca mai potrivită cu pământul și cu clima și care dă carnea cea mai căutată pe eutare piață (Viena, ori Londra, ori Berlin) — ori laptele cel mai bogat în unt (dacă facem brânzeturi) ori cel mai spornic (dacă îl vindem pentru mâncare).

Trebuie căutată rassa de porci care e mai bogată în untură — dacă avem de gând să exportăm untura; sau în carne, dacă avem de gând să vindem carne.

Trebuie căutată rassa de găină care face cele mai multe ouă (rassa Leghorn face până la 250—300 ouă pe an) dacă vrem s'o creștem pentru ouă — sau rassa care dă carne mai multă dacă creștem pentru carne (cum este rassa Wyandotte sau Plymouth sau altele).

Și așa mai departe: cu oata, cu calul și celelalte. Greu e să găsești o rassa care să dea mult și bun din toate! Căutăm pe cea care e mai potrivită, cu pământul și clima, și care dă mărfii mai căutate pe piață.

Statul face mari jertfe să îmbunătățească rassa animalelor: depozite de armăsari, tamarlăcuri de tauri, herghelii, cirezii de vaci și turme de oi și berbeci, crescătorii de porci și de pasări și multe altele. Este prea puțin din ceea ce fac alte țări cari au ajuns la rase de vaci cari dau 40 litri de lapte pe zi (vaca olandeză, e „fântână de lapte”) — sau găini cari dau 300 de ouă pe an și așa mai departe. Statul nostru va face și mai mari jertfe pentru viitor.

Și se silește din răspuțeri a asigura piața de vânzarea cărnurilor, brânzeturilor, fructelor și celelalte produse ale agriculturii românești.

Dar în această mare lucrare el nu poate izbândi fără înțelegerea, munca și statornicul ajutor al plugarului însuși. Numai când plugarul va ști să prefulască ce înseamnă un vișel de rassa bună, va alerga după taurii statului și va cere grajd comunal și taur în sat.

Altfel strădania statului rămâne zadarnică. Și nu e de ajuns să priceapă: ci trebuie să muncească cu tragere de inimă, hrănind bine și adăpostind bine vitele de rassa bună.

Până acum țaranul nostru aducea în casă cu copiii la un loc vișelul fătat de vacă — pentru ea după o săptămână să-l scoată în ger și viscol, lângă vaca legată de gard, cu un braț de paie ori de coceni înainte! Asta nu mai merge. Oricât de bună ar fi rassa, dacă nu e hrană bogată și adăpost bun și curat, se duce și rassa și tot! Acest lucru se întâmplă mai ales anul întâiu, când se pipernicește vita; că ce pierde anul întâiu (vișel, purcel, mânz, miel) nu se mai câștigă toată viața.

Străinții — cari se ocupă de vite, le țin în grajduri de zid mai curate ca în casă, le dau hrană fel de fel de ierburi tocate și amestecate cu tărâțe, cu porumb și orz măcinat (hurutt), le adapă regulat, le țin vara la răcoare și țarna la căldură. Așa fac în țara noastră Sașii, Șvabii și după ei s'au luat Bănățenii și Ardelenii; tot așa fac Bucovinenii; Basarabenii, îngrijesc și ei ceva mai bine vitele — și, bun e Dumnezeu, încep și cei din vechiul Regat, unde deasemenea, găsim pilde vrednice de urmat.

După aceea, trebuie ca producătorii cari au aceeaș marfă, să se întovărășească între ei în Sindicate și Cooperative, pentru a pune regulă atât în dezvoltarea rasselor bune, cât și în controlul mărfurilor (spre a nu fi falsificate) și mai ales în vânzarea peste hotare.

Astfel, crescătorii de animale din Polonia au format un sindicat care regulează exportul lor de vite în așa fel încât să nu trimită la Viena, ori la Praga, ori la Berlin, mai multe vite decât se vând la un obor, ca să nu seadă prețul fără socoteală. Sindicatul ține legătura prin telefon cu piața: câte vite să trimită — iar în 2 zile marfa e și trimisă, căci are vagoane anume pregătite, făcând mare economie și cu transportul.

Așa se regulează și exportul de ouă, de fructe, și așa mai departe.

Numai prin întovărășirea producătorilor pe categorii, putem ajunge să fim stăpâni pe preț, și a economisi transporturi, taxe, și câte alte daraveluri.

Iată de ce vă îndemn să mergeți mână în mână cu statul și pe noul drum spre care va trebui să ne îndreptăm: creșterea (economia) animalelor și industrializarea agriculturii, care cer plugari mai luminați și mai bine organizați.

I. Mihalache
Ministrul Agriculturii.

CRONICĂ.

Un jubileu. Un vrednic om de bancă, directorul executiv Ioan Ghișa, dela banca „Crișana” din Brad, va fi sărbătorit la 10 crt., din partea Consiliului de administrație și a acționarilor „Crișanei”, din prilejul împlinirii unui pătrar de veac de serviciu devotat și credincios la numita bancă. Intrat de tânăr în serviciul „Crișanei” dl Ghișa, s'a dovedit dela început, un element de valoare, harnic și muncitor, care fără altă protecție decât munca și hărnicia sa proprie, s'a ridicat, la postul de director substituit conducând banca în aceasta calitate în timpuri grele, iar în

ultimii 10 ani nu mai puțin grei la postul de director executiv, dezvoltând și consolidând continuu banca în fruntea căreia a fost pus.

Consiliul de administrație, când sărbătorește în cadre mai largi munca de un pătrar de veac a devotatului său funcționar și director, se onorează pe sine și dă dovezi de înțelegere și de apreciere a activității rodnice a sărbătoritului.

Ne asociăm și noi la urările de bine, ce se vor adresa dlui Ghișa, din prilejul aniversării sale de 25 ani și-i urăm, să-i fie dat să stea încă mulți ani în fruntea „Crișanei”.

*

Incassările tezaurului pe Octomvrie. Incassările statului pe luna Octomvrie, au atins suma de 3 miliarde 735 milioane.

Din această situație lipsesc incassările dela 8 administrații financiare, cari au luat ca bază incassările din luna Septemvrie.

În câteva zile, Ministerul de finanțe va fi în posesia situațiilor care-i lipsesc și se crede că incassările totale pe Octomvrie vor atinge suma de 3 miliarde 800 milioane.

Banca Centrală pentru Industrie și Comerț Soc. An. în Cluj

Prospect de emisiune.

Adunarea Generală extraordinară a Băncii Centrale pentru Industrie și Comerț soc. an. în Cluj, ținută la 2 Noembrie 1929, a hotărât sporirea capitalului societății dela 50 milioane Lei la Lei 75,000,000

Condițiunile în cari se emite acest spor de Lei 25,000,000 sunt următoarele:

1. Acționarii vechi au dreptul să opteze și să semneze după două acțiuni vechi una acțiune nouă.

2. Prețul unei acțiuni noi se fixează pentru vechii acționari la 250 Lei de fiecare acțiune și separat 10 Lei spese de emisiune.

3. Termenul de optare și semnare este până la 15 Decembrie 1929.

4. Din prețul unei acțiuni se va plăti la semnare 75 Lei în capital și 10 Lei spese de emisiune, iar restul de 175 Lei se va plăti 75 Lei la 15 Ianuarie 1930 și Lei 100 la 15 Februarie 1930.

5. Noua emisiune va beneficia de dividendul anului 1930.

6. Acțiunile neoptate de către vechii acționari, rămân la dispoziția Consiliului de administrație, care este autorizat a le plasa în condițiuni cât mai favorabile pentru societate.

7. Față de acționarii cari nu vor achita prețul acțiunilor la termenele fixate, se vor aplica dispozițiunile PRg. 6 din statute, având să plătească 15 la sută dobândă de întârziere.

8. La semnare vor prezenta acțiunile vechi și anume: la sediul central din Cluj și la filialele din Alba-Iulia, Bistrița, Hațeg, Sibiu și Turda.

9. Semnarea de acțiuni se va face pe declarațiunea anexată la prospect.

10. Acțiunile noi se vor putea emite și în titluri cumulative de 5, 10, 20 și 100 bucăți acțiuni.

Cluj, la 2 Noembrie 1929.

Consiliul de Administrație.